

5. Hrabovetskyi V. V. (1995), Essays on the history of Carpathian, Kyiv, Vol. VIII Hutsulshchyna, pp. 45-50 (ukr).
6. Zyma H. (1963), *Nove zhyttya [New Life]*, 12 September (ukr).
7. Klapchuk V. M., Klapchuk M. M. (2007), Deliatynshchyna: historical and geographical study, Foliant, Deliatyn, p. 34. (ukr).
8. Buialski B. (1938), *Złoty szlak*, Rocznik I. Zeszyt 2, Stanislawuw, p. 44 (pol).
9. Ksienga adresowa 1929 (1929), Warszawa, pp. 1465-1549 (pol).
10. Krutki przewodnik po Huculszczyźnie (1933), Warszawa, p. 16 (pol).
11. Olszewski S. (1911), Mapa gurniczno-przemysłowa Galicyi z objaśnieniami, Lwuw, p. XXV (pol).
12. Statystyka Galicyi : Rok I. 1886 (1887), Druk. Pillera i Spulki, Lwuw, pp. 172-205 (pol).
13. Wiek Nowy (1934), 15 wrzesnia (pol).
14. Witwicki S. (1863), Rys historyczny o Huculach, Druk. M. F. Poremby, Lwuw, pp. 52-53 (pol).
15. Zelisko W. (1938), *Młodi krajoznawza*, № 3, p. 3 (pol).
16. Zuber R. (1888), *Tekst do zeszytu drugiego*, Krakuw, p. 75 (pol).
17. Zuber R. (1897), Mapa obszaruw naftowych w Galicyi, Lwuw (pol).
18. State Archive of Ivano-Frankivsk region, fond 47, opys 1, sprava 481, ark. 5 (ukr).
19. State Archive of Ivano-Frankivsk region, fond 47, opys 1, sprava 490, ark. 225-230 (ukr).
20. Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv, fond 242, opys 1, sprava 222, ark. 2-40 (ukr).
21. Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv, fond 255, opys 1, sprava 165, ark. 15 (ukr).
22. Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv, fond 275, opys 1, sprava 5, ark. 1-23 (ukr).
23. Ivanytskyi Ye., Mykhalevych V. (1994), History of Boryslavskyi oil region in dates, events and facts, Dobre sertse, Drohobych, 128 p. (ukr).
24. Yaremiichuk R. S. (2005), The road through life, Tsentr Yevropy, Lviv, 271 p. (ukr).
25. Yaremiichuk R. S. (2010), The past is no longer our property, Tavriia, Simferopol, 516 p. (ukr).
26. Events and personality. Oil and gas industry of Ukraine (2013), Lohos, Kyiv, 327 p. (ukr).
27. Haiko H. I., Biletskyi V. S. (2013), History of mining industry, Kyiv-Mohyla Academy, LADO, Kyiv, Alchevsk (ukr).

© Клапчук Володимир

Надійшла до редакції 16.09.2013

УДК 930: 33(477) "1957/1965"

КОРОБКА ЮЛІЯ,

*кандидат історичних наук, доцент кафедри історичних дисциплін
Маріупольського державного університету*

ТЕРИТОРІАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВІСТЮ (1957 - 1965 рр.) В УКРАЇНІ: РАДЯНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ (ЧАСТИНА ПЕРША - НАУКОВИЙ ДОРОБОК ПЕРІОДУ "ВІДЛИГИ")*

У статті розкриваються особливості та характер трьох історіографічних періодів у спробах наукового опанування раднаргоспівської проблематики. У першій частині статті аналізу піддано праці, створені в період хрущовської "відлиги", від початку вивчення теми наприкінці 1950-х рр. до скасування реформи. Показано, що їхнім ідейним підґрунтям є в основному доповідь М. Хрущова на лютневому 1957 р. пленумі ЦК КПРС, а в основі таких робіт немає критичного осмислення впроваджуваних механізмів і методів управління народним господарством.

Ключові слова: радянська історіографія; історіографічна ситуація; політико-ідеологічні чинники; М. Хрущов; рада народного господарства (1957-1965 рр.)

Постановка проблеми. Упровадження рад народного господарства та їхня діяльність протягом 1957-1965 рр. як органів управління промисловістю в економічних адміністративних районах знаменувало чергову спробу знайти вихід із тупикового напрямку розвитку діючої в СРСР економічної системи. До нашого часу аргументованої та позбавленої упередження оцінки цієї реформи не вироблено. Створення сприятливих наукових умов для уточнення характеру та значення вказаного перетворення перед-

бачає історіографічне осмислення, у першу чергу, доробку дослідницької діяльності радянських науковців, бо значна частина сформульованих ними висновків побутують і тлумачаться в сьогоденній гуманітаристиці.

Огляд досліджень і публікацій. Найбільш змістовний та об'єктивний аналіз стану дослідження економічної реформи 1957-1965 рр. в Україні містить дисертаційне дослідження О. Ворошилова [1]. Загальні питання історіографії раднаргоспівської реформи знайшли відображення в докторських дисертаціях російських істориків В. Дриндіна, В. Мерцалова, В. Шес-

* закінчення статті в наступному числі журналу

такова й кандидатській роботі Л. Семенової, присвячених створенню й функціонуванню рад народного господарства як у цілому в Російській Федерації, так і в окремих економічних районах [2-5].

Мета статті - дослідження розвитку наукового знання про створення регіональної системи управління промисловістю України в радянський час.

Виклад основного матеріалу. У накопиченні історичних знань радянською гуманітаристикою про реформу управління промисловістю можна виокремити три періоди: перший - від початку вивчення наприкінці 1950-х рр. до усунення М. Хрущова від влади; другий - із середини 1960-х до середини 1980-х рр.; третій - від другої половини 1980-х рр. до початку 1990-х рр. [6].

У перший історіографічний період дослідження, присвячені раднаргоспівській системі управління, створювалися паралельно з її виникненням і становленням. Тут необхідно зауважити, що міркування науковців без суттєвих відхилень віддзеркалювали оцінки, які містилися в доповіді М. Хрущова на лютневому (1957 р.) пленумі ЦК КПРС, а також у його постанові "Про дальше вдосконалення організації управління промисловістю і будівництвом" [7; 8], що була рафінованим конспектом першої. У стилі радянського суспільствознавчого ритуалу в хрущовській доповіді розглядалися "ленінські принципи управління соціалістичним господарюванням" [8, с. 7-10] як запорука успішності майбутньої реформи.

Обґрунтовуючи об'єктивну необхідність удосконалення системи управління промисловістю й будівництвом, М. Хрущов указував на негативний вплив "відомчості міністерств" на розв'язання найважливіших питань розвитку народного господарства [8, с. 13]. Обмеженість міністерств інтересами тільки свого відомства, зазначав він, призводить до ослаблення й порушення нормальних територіальних зв'язків між підприємствами різних галузей промисловості, розміщених в одному економічному районі, досить часто не дає можливості корисно й розумно використовувати наявні матеріальні, трудові й фінансові ресурси, правильно й швидко виконувати ті чи інші практичні завдання. Останнє, на думку першого секретаря, породжувало бюрократизм, тяганину, зволікання з вирішенням важливих питань на роки [8, с. 13-15].

У постанові лютого (1957 р.) пленуму ЦК КПРС більш чітко підкреслювалися такі вади галузевого управління, як перешкодження спеціалізації й кооперуванню виробництва, ускладнення комплексного розвитку господарства економічних районів, республік й областей. У результаті "недовикористовуються" величезні виробничі потужності підприємств, здійснюються нераціональні перевезення вантажів тощо [7, с. 243].

Партійний керівник вказував на те, що міністерства й відомства, керуючи із центру підприємствами, розміщеними на всій території країни, неминуче обростають численними паралельно діючими організаціями - різними збутовими й постачальницькими конторами та базами. Попри це, сировина й матеріали на підприємства й новобудови доставляються несвоєчасно й некомплектно. У результаті виникають вимушені перерви, простої обладнання, "заморожуються" значні матеріальні цінності [8, с. 18-19]. Категоричним вердиктом М. Хрущова стосовно галузевих міністерств було твердження, що вони не

відповідають вимогам конкретного й оперативного керівництва розвитком народного господарства та гальмують його [8, с. 13].

Положення про необхідність переходу на систему управління за територіальним принципом доповнювалися переліком уже наявних для такої зміни можливостей - успіхами у створенні розвинутої промисловості й чисельними кадрами на місцях, спроможними забезпечити фахове керівництво господарством [8, с. 19-20]. М. Хрущов висловив сподівання, що управління промисловістю на базі економічних районів дасть можливість оперативно розв'язувати завдання розвитку галузі, удосконалити використання внутрішніх резервів підприємств, широко розвивати спеціалізацію й кооперування виробництва, використовувати місцеву ініціативу [8, с. 22-23, 38].

Перший секретар ЦК КПРС застерігав проти виникнення в нових умовах тенденції до автаркії (прагнення будувати замкнений господарський цикл у межах адміністративного району) і місництва [8, с. 28, 34]. Запобігати цьому передбачалося засобами політичного керівництва, а також такими державними важелями, як єдине народногосподарське планування й централізовані фінанси [8, с. 35].

М. Хрущов усіляко підкреслював політичне значення раднаргоспівської реформи, яке полягало в сприянні розширенню прав союзних й автономних республік із питань розвитку народного господарства та зростанню національних кадрів. Звичайно, такі положення й наміри неминуче отримували ідеологічне навантаження і за допомогою радянських вербальних стереотипів кваліфікувалися як "ленінська національна політика", "повсякденна турбота партії про розвиток економіки й культури союзних та автономних республік, усіх національностей і народностей СРСР" [8, с. 36 -39].

За радянською традицією, у відповідь на доповіді партійного лідера та постанову пленуму ЦК КПРС, ідеологічна машина ініціювала зливу публікацій у періодичних виданнях. Це були відгуки в порядку обговорення хрущовських пропозицій, статті пропагандистського змісту, що створювали сприятливу атмосферу для позитивного сприйняття реформи управлінськими кадрами й населенням країни загалом. До цього процесу долучилися українська радянська періодика, партійні працівники, керівники нещодавно створених раднаргоспів [9-11].

У перший історіографічний період у присвячених господарській реформі 1957 р. працях Г. Александренка [12; 13], М. Колбенкова [14], О. Вікентьєва [15; 16] здебільшого розкривалася сутність партійно-державних рішень, а також відповідних законодавчих актів. Головна ознака цих видань - відверта пропагандистська спрямованість. Так, останній автор спромігся відкрити начебто "величезні переваги" й "успіхи" нової системи управління, що знаменували "новий етап" утілення "ленінських принципів демократичного централізму в господарському будівництві". Результат перебудови, на думку науковця, "перевищив найбільш сміливі очікування" [15, с. 112].

Згодом з'явилися більш ґрунтовні публікації, у яких перейняті з оприлюднених документів КПРС загальні положення ілюструвалися конкретними фактами прогалін у діяльності того чи іншого міністерства. Так, Е. Локшин у нарисі історії промисловості СРСР [17] на прикладі, почерпнутому з тез доповіді М. Хрущова [8, с. 16] про кийський завод

"Червоний екскаватор", продемонстрував, як підприємство на вимогу свого міністерства постачало литво іншим підприємствам, розташованим у Ленінграді, Ташкенті, Тюмені та Кургані. Проста продукція перевозилася на відстань 3500 км. Водночас інші міністерства із цих міст у зустрічному напрямку перевозили таке саме литво на підпорядковані їм заводи в УРСР. Таке вузьковідомче вирішення питань виробничого кооперування вартувало державі дуже дорого. Так, перевезення чавунних відливків з Києва до Тюмені перевищувало їх вартість на 20 % [17, с. 242-243].

А от у праці голови Держплану УРСР А. Кочубея надмірними статистичними відомостями ілюструвалось авторське переконання щодо переваг радянського громадсько-політичного ладу [18]. Провідна ідея монографії (мабуть, продиктована, крім ідеологічних настанов, службовим становищем автора) - охоплення досконалим плануванням усього господарського життя країни. На думку високопосадовця, раднаргоспівська реформа - важливий крок на цьому шляху. Щоправда, реалізації всіх переваг нової системи заважають прояви місництва. За визначенням А. Кочубея, конкретні форми виявлення цього "зла" характеризуються протиставленням вузьких місцевих інтересів загальнодержавним. Його подолання видавалося авторові неминучим [18, с. 76-77].

Суто економічні аспекти реформи розглядалися у монографії І. Вінюкова й М. Карпова, присвяченій успіхам раднаргоспів України в зниженні собівартості промислової продукції та зростанні продуктивності праці. У підсумку дослідники дійшли висновку про збільшення рівня рентабельності підприємств усіх раднаргоспів УРСР, окрім Ворошиловградського й Станіславського [19, с. 98, 100].

У перший історіографічний період світ побачили праці, які висвітлювали досвід діяльності окремих рад народного господарства й підпорядкованих їм територіальних господарських районів УРСР. Можна говорити навіть про певний тип статей і нарисів, присвячених діяльності окремих рад народного господарства (далі - РНГ) і підпорядкованих їм територіальних промислових комплексів. Їх поєднували характерні структура й особливості змісту, загальний оптимізм у баченні перспектив розвитку управлінських досягнень. Так, висвітленню розвитку Сталінського економічного району були присвячені праці голови відповідного раднаргоспу І. Дядика, створені одноосібно або в співавторстві [20; 21]. Автор намагався довести безсумнівні, на його погляд, переваги нової системи управління промисловістю й будівництвом, як-от: ліквідацію відомчих бар'єрів, створення можливості для РНГ вільно й оптимально маневрувати матеріальними та людськими ресурсами, зосереджувати увагу на головних питаннях розвитку господарства економічного району [21]. І все це - лише за рік після реформування!

Такому підходові сприяла атмосфера парадності та рапортоманії, яка склалася в державі ще за Й. Сталіна під час індустріально-колгоспної гонитви. Місцеві керівники із корисливих міркувань (прагнення заслужити прихильність М. Хрущова, отримати нагороди, підвищення по службі) підтверджували правоту політики партійно-державного керівництва, а також намагалися створити видимість успіхів (у стилі секретаря Рязанського обкому КПРС О. Ларіонова).

Водночас зазначеним працям І. Дядика притаманне використання великого фактичного матеріалу - докладний опис структури РНГ, наведення відомостей про індустріальний розвиток Донеччини в 1957-1960 рр. Поміж іншим, як досягнення в діяльності раднаргоспу оцінюються укрупнення дрібних організацій і підприємств, часткове скорочення адміністративно-управлінського апарату.

На думку автора, до реформи в Сталінському економічному районі неправильно використовувалися машини, устаткування та матеріали (десь їх не вистачало, а деінде був надлишок). Усе радикально змінилось із запровадженням РНГ.

Водночас І. Дядик визнавав наявність у пореформеному часі прогалин в економічному становищі Донеччини, наприклад, таких як диспропорції в розвитку окремих галузей; засвідчує він і деякі вади в роботі РНГ, у тому числі недостатню укомплектованість інженерами й техніками вирішальних ділянок виробництва, плінність кадрів керівників підприємств та їхніх підрозділів. На думку автора, у цьому проявлялася притаманна старій галузевій системі управління "кастова замкненість" [21, с. 8, 36, 38].

У статті голови Уккраннаргоспу А. Кузьмича подано загальну картину успішного розвитку промисловості республіки за час роботи РНГ (протягом 1957-1960 рр.), виокремлено блискучі кількісні показники базових галузей індустрії, на окремих прикладах продемонстровано технічний прогрес, зростання продуктивності праці, зниження собівартості, скорочення непродуктивних витрат тощо [22]. Головний український раднаргоспник у стилі партійних доповідей (вибірково, найбільш вирашні показники) розглянув досягнення окремих економічних районів і раднаргоспів.

Прогалини в діяльності раднаргоспів УРСР у статті А. Кузьмича лише переераховуються, але не аналізуються, а їх наявність, як стає зрозуміло з викладу, є результатом відхилення від норми й "недостатнього використання переваг нової системи управління" [22, с. 24]. Як бачимо, раднаргоспівське управління промисловістю априорі наділене позитивними властивостями, досвід застосування яких потрібно опановувати. Як чиновник такого високого рангу, автор і не міг вважати інакше. Ще однією прикметною рисою статті є те, що А. Кузьмич ані словом не згадав про роль і місце в управлінні промисловістю УРСР очолюваної ним структури. Можливо, на момент написання статті вони ще не визначилися або ж Уккраннаргосп був просто зайвою ланкою в новій системі управління.

Праці А. Кузьмича та І. Дядика не мали науково-довідкового апарату. Їхню джерельну базу, вочевидь, становили звіти, які надходили до Уккраннаргоспу та Сталінської РНГ від підпорядкованих підприємств, а також синтезовані зведення, що надсилалися керівним партійним і державним установам.

У 1962 р. на виконання постанови листопадового пленуму ЦК КПРС й у відповідності до пропозиції М. Хрущова [23, с. 375] в УРСР замість 14 було створено 7 укрупнених економічних районів. Це об'єднання супроводжувалося суттєвими структурними змінами. Досвід нової перебудови апарату управління промисловістю на прикладі Донецького раднаргоспу було розглянуто в статті В. Вишнякова [24]. Автор убачав безумовну прогресивну сутність нового перетворення в подальшій концентрації й

спеціалізації виробництва. Водночас дослідник зазначив, що "деякі працівники" розглядали укрупнення Донецької РНГ як крок, який суттєво віддаляв її від співпраці з виконкомом Донецької обласної (промислової) ради [24, с. 53]. Імовірно, малися на увазі представники обласної партійно-радянської номенклатури, для якої новий хрущовський захід разом із поділом партійних організацій за виробничим принципом був, за висловом російського історика Р. Піхоя, "справжнім жахом", адже вони втрачали значну частину свого впливу на промислові підприємства. Більше того, якщо взяти промислові обкоми, то вони мали фактично підпорядковуватися не тільки ЦК, але й місцевим раднаргоспам [25].

Типовою в плані висвітлення діяльності окремих РНГ була стаття економіста М. Горбоватого, присвячена діяльності Львівського та Івано-Франківського органів територіального управління промисловістю [26]. Щоправда, поряд із уже визначеними багатьма дослідниками стандартними "перевагами" раднаргоспів, автор звернув увагу на громіздкість РНГ, дублювання функцій окремими їх підрозділами, підміну канцелярщиною роботи кваліфікованих кадрів управлінців [26, с. 208-209].

У перший період у дослідженнях РНГ майже обов'язковою була думка про наступність запроваджені реформою 1957 р. організації управління економікою із раднаргоспами 1917-1920-х рр. Так, за ритуалом, що склався в радянській гуманітаристиці, сакральною постаттю В. Леніна нібито освячувалося нове перетворення. У літературі, виданій після XXI з'їзду КПРС, знаходили відбиток і новітні ідеологічні настанови, коли в будь-якій економічній діяльності віднаходили ознаки творення "матеріально-технічної бази комунізму" тощо.

Література періоду "відлиги" захоплено розповідала про активну підтримку раднаргоспівської реформи "всім радянським народом". У "Нарисах історії Комуністичної партії України" перебудову управління промисловістю і будівництвом визначено як "найважливіший революційний захід, що забезпечує новий потужний підйом народного господарства" [27, с. 624].

Як відомо, у момент впровадження перебудови державного управління промисловістю розгорнулася боротьба за владу в середовищі вищого партійно-державного керівництва СРСР. Як правило, будь-яке серйозне перетворення, що здійснювалося за ініціативи М. Хрущова, у той час не могло не викликати критику з боку його опонентів. У тодішній літературі зустрічаємо лише відголоски наявності в країні та суспільстві негативного ставлення до створення РНГ, що мали своїм джерелом постанову червневого (1957 р.) пленуму "Про антипартійну групу Маленкова Г. М., Кагановича Л. М., Молотова В. М." [28, с. 258]. Так, у підручнику з історії КПРС, що побачив світ у 1963 р., зустрічаємо твердження, що учасники "антипартійної групи" намагалися "зірвати реорганізацію управління промисловістю і будівництвом" [29, с. 670].

Ознакою "відлигового" періоду історіографії були поодинокі факти певного плюралізму думок, що знаходили вияв в офіційних друкованих виданнях. Так, харківський професор О. Ліберман сформулював пропозиції щодо реформи господарського механізму соціалістичної промисловості, які було подано до ЦК КПРС і викладено у статті "План, прибуль, премія", опублікованій у "Правді" в 1962 р. [30]. Головні її ідеї (розширення господарської самостійності під-

приємств, широке використання матеріального стимулювання) було покладено в основу економічної реформи 1965 р. Отже, у статті О. Лібермана нові перетворення мислилися в рамках рад народного господарства. Економіст розглядав РНГ як "звичайну передавальну інстанцію" державних завдань підприємствам. Для підвищення ефективності суспільного виробництва, на думку вченого, потрібно було РНГ перетворити на вузол, у якому будуть сходитися нитки низового планування [30]. Отже, стосовно РНГ науковець не висловлював ніякої компліментарності. Раднаргоспи він розглядав тільки як інститут транслявання команд згори, говорячи сучасною термінологією, - як елемент командної системи. Для більш-менш успішного народногосподарського розвитку, на думку дослідника, треба було наповнити цей інститут економічним змістом.

Що стосується ставлення до раднаргоспівської реформи партійно-державної верхівки, то, вочевидь, поступово сформувалося її глибинне відторгнення, яке відобразилося в "доповіді Полянського" [31]. У цьому документі стосовно нової системи управління народним господарством уміщено вельми поверховий аналіз її результатів, що зводився, в основному, до висловлених на адресу М. Хрущова звинувачень. По-перше, радянському лідеру закидалося створення замість міністерської "раднаргоспівсько-комітетської" відомості. На думку укладачів документа, нова ситуація порівняно зі старою співвідноситься таким чином, що влучно відбиває народне прислів'я "Хрін від редьки не солодший". По-друге, як негативний прояв реформи в доповіді встановлено зростання загальної чисельності апарату управління за 5 років на 500 тис. осіб, а витрати на нього тільки за останні півроку (мається на увазі 1964 р.) збільшилися майже на 800 млн крб [31, с. 110]. Отже, можемо спостерігати досить красномовні факти, але підібрані однобічно, позбавлені глибокого аналізу. Звичайно ж, вони не надають можливості побачити найбільш істотні причини незадоволення партбюрократії раднаргоспівською реформою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ворошилов О. В. Економічна реформа в Україні (1957 - 1965). Історико-політичний аналіз : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 / О. В. Ворошилов. - К., 1994. - 22 с.
2. Дрындин В. Л. Попытки реформирования аграрной и промышленной сфер РФ (1953 - 1964 гг.) в контексте специфики отечественной истории : дисс. ... доктора ист. наук : спец. 07.00.02 / В. Л. Дрындин. - М., 2005. - 467 с.
3. Мерцалов В. И. Реформа управления промышленностью и строительством 1957-1965 гг. (на материалах Восточной Сибири) : автореф. дисс. на соискание уч. степени доктора ист. наук : спец. 07.00.02 / В. И. Мерцалов. - Иркутск, 2001. - 49 с.
4. Шестаков В. А. Социально-экономическая политика Советского государства в 50-е - середине 60-х годов : дисс. ... доктора ист. наук : спец. 07.00.02 / В. А. Шестаков. - М., 2007. - 421 с.
5. Семёнова Л. М. Деятельность Советов народного хозяйства по управлению промышленностью в 1957 - 1962 гг.: На материалах Башкирской АССР : дис. ... канд. ист. наук : спец. 07.00.02 / Л. М. Семёнова. - М., 2003. - 248 с.
6. Коробка Ю. В. Періодизація історіографічного процесу навколо наукового освоєння перетворень в економіці України в 1953 - 1964 рр. / Ю. В. Коробка // Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. - 2012. - № 5 (85). - С. 3-7.

7. Про подальше вдосконалення організації управління промисловістю і будівництвом: Постанова пленуму ЦК КПРС 13 - 14 лютого 1957 р. // КПРС в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК. - К. : Політвидав України, 1981. - Т. 7 : 1955 - 1959. - С. 240 - 247.
8. Хрущев Н. С. О дальнейшем совершенствовании организации управления промышленностью и строительством. Тезисы доклада тов. Н. С. Хрущева / Н. С. Хрущев // Всенародное обсуждение вопроса о дальнейшем совершенствовании организации управления промышленностью и строительством. - М. : Правда, 1957. - С. 6 - 46.
9. Валуев В. Перспективы промышленного развития Львовского экономического района / В. Валуев // Коммунист Украины. - 1957. - № 9. - С. 32 - 40.
10. Руководить промышленностью оперативно конкретно. Передовая // Коммунист Украины. - 1957. - № 9. - С. 1 - 10.
11. Титов В. За дальнейшее улучшение руководства народным хозяйством / В. Титов // Коммунист. - 1957. - № 5. - С. 58 - 69.
12. Александренко Г. В. Раднаргоспи економічних адміністративних районів Української РСР: (Правові питання організації та діяльності) / Г. В. Александренко. - К. : Політвидав, 1959. - 160 с.
13. Александренко Г. В. Реорганізація управління промисловістю і будівництвом / Г. В. Александренко. - К. : Знання, 1957. - 52 с.
14. Колбенков Н. Ф. Совершенствование руководства промышленностью СССР. 1956 - 1960 / Н. Ф. Колбенков. - М. : Изд-во социально-эконом. литературы, 1961. - 235 с.
15. Викентьев А. И. Совнархозы в действии. Первый опыт работы совнархозов / А. И. Викентьев. - М. : Госполитиздат, 1958. - 120 с.
16. Викентьев А. И. Успехи народного хозяйства СССР / А. И. Викентьев. - М. : Госполитиздат, 1957. - 63 с.
17. Локшин Э. Ю. Промышленность СССР: 1940 - 1963: Очерк истории / Э. Ю. Локшин. - М. : Мысль, 1964. - 383 с.
18. Кочубей А. Планування і господарське керівництво на сучасному етапі / А. Кочубей. - К. : Держполітвидав УРСР, 1963. - 141 с.
19. Вінюков І. Раднаргоспи України в боротьбі за зниження собівартості продукції / І. Вінюков, М. Карпов. - К. : Держполітвидав УРСР, 1960. - 104 с.
20. Дядик І. І. Сталінський економічний адміністративний район / І. І. Дядик, О. Я. Махрачов. - К. : Знання, 1960. - 40 с.
21. Дядик І. І. Год работы по-новому / И. И. Дядик. - Сталино : Сталинское обл. изд-во, 1958. - 108 с.
22. Кузьмич А. Чотири роки раднаргоспів / А. Кузьмич // Економіка радянської України. - 1961. - № 4. - С. 17 - 24.
23. Про розвиток економіки СРСР і перебудову партійного керівництва народним господарством: Постанова пленуму ЦК КПРС. 19 - 23 листопада 1962 р. // КПРС в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК. - К. : Політвидав України, 1981. - Т. 8 : 1959 - 1965. - С. 369 - 377.
24. Вишняков В. Г. Об опыте перестройки аппарата управления экономикой (На примере работы Донецкого совнархоза) / В. Г. Вишняков // Советское государство и право. - 1963. - № 10. - С. 48 - 54.
25. Пихоя Р. Почему Хрущёв потерял власть [Электронный ресурс] / Р. Пихоя // Восток. - 2004. - Вып. 10 (22). - Режим доступа : http://www.situation.ru/app/j_art_612.htm.
26. Горбоватий М. Д. Економічна ефективність нової форми управління промисловістю / М. Д. Горбоватий // Питання соціалістичної економіки та історії народного господарства (на матеріалах Української РСР). - К. : АН УРСР, 1963. - С. 196-210.
27. Очерки истории Коммунистической партии Украины. - К. : Изд-во политической литературы Украины, 1964. - 736 с.
28. Про антипартійну групу Маленкова Г.М., Кагановича Л.М., Молотова В.М. : Постанова пленуму ЦК КПРС. 22-29 червня 1957 р. // КПРС в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК. - К. : Політвидав України, 1981. - Т. 7 : 1955 - 1959. - С. 257 - 262.
29. История Коммунистической Партии Советского Союза / [под ред. Б. Н. Пономарёва]. - М. : Госполитиздат, 1963. - 784 с.
30. Либерман Е. План, прибыль, премия / Е. Либерман // Правда. - 1962. - 9 сентября.
31. Доклад Президиума ЦК КПСС на октябрьском пленуме ЦК КПСС (вариант) // Источник. - 1998. - № 2. - С. 102 - 125.

Коробка Юлия,

кандидат исторических наук, доцент кафедры исторических дисциплин Мариупольского государственного университета

ТЕРРИТОРИАЛЬНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ПРОМЫШЛЕННОСТЬЮ (1957 - 1965 гг.) В УКРАИНЕ: СОВЕТСКАЯ ИСТОРИОГРАФИЯ (ЧАСТЬ ПЕРВАЯ - НАУЧНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ПЕРИОДА "ОТТЕПЕЛИ")

В статье раскрываются особенности и характер трех историографических периодов в попытках научного овладения совнархозовской проблематикой. В первой части статьи проанализированы работы, созданные в период хрущевской "оттепели", от начала изучения темы в конце 1950-х гг. - до отмены реформы. Показано, что их идейным основанием является в основном доклад Хрущева на февральском 1957 г. пленуме ЦК КПСС, и вообще отсутствует критическое осмысление внедряемых механизмов и методов управления народным хозяйством.

Ключевые слова: советская историография; историографическая ситуация; политико-идеологические факторы; Хрущев; совет народного хозяйства (1957 - 1965 гг.).

Кorobka Yuliya,

*Candidate of Sciences in History, associate professor,
Department of historical subjects at Mariupol State University*

REGIONAL INDUSTRIAL MANAGEMENT (1957 - 1965): SOVIET HISTORIOGRAPHY (PART I - SCIENTIFIC CONTRIBUTION OF THE "THAW" PERIOD)

The article is concerned with historiographical analysis of adjustment of industrial management in accordance with the regional principle throughout the economic regions through the local economic councils.

№ 5 (125) вересень-жовтень 2013 р.

At the time of M. Khrushchev's rule, the highlight of the problem was concentrated on the generally accepted issues whose source was the Communist Party's documents concerned with the reform. The research carried out at that time emphasized the ministries' role in the process of slowing down the country's industrial development. The literature was also focused on the political government's expectations of the reform's results, such as improvement in the use of the local resources, adjustment of specialization and incorporation of industrial businesses.

The researchers became convinced of the threat coming from craze for meeting one's local interests only, i.e. the threat coming from the local councils' seeking to meet only their local needs and ignoring the country's needs. The peculiarity of the first historiographical period was presence of exceptions to the aforementioned rule consisting in a number of speculations on the necessity of filling the existing industrial management institutes with economy-minded essence along with the necessity of reforming them.

Key words: Soviet historiography; situation in historiography; political and ideological factors; N. Khrushchev; Regional Economic Council (1957 - 1965).

REFERENCES

1. Voroshylov O. (1994), *Economic reform in Ukraine (1957-1965). Historical and political analysis*, Abstract of thesis for the degree of candidate of sciences in history in specialty 07.00.01, Kyiv (ukr).
2. Dryndin V. (2005), *Attempts to reform the agricultural and industrial sectors of the Russian Federation (1953-1964)*, Thesis for the degree of doctor of sciences in history after specialty 07.00.02, Moscow (rus).
3. Mertsalov V. (2001), *The reform of industrial and construction management in 1957-1965 (on materials of Eastern Siberia)*, Abstract of thesis for the degree of doctor of sciences in history in specialty 07.00.02, Irkutsk (rus).
4. Shestakov V. (2007), *Social-economic policy of the Soviet state in 1950's - middle 1960's*, Thesis for the degree of doctor of sciences in history after specialty 07.00.02, Moscow (rus).
5. Semenova L. (2003), *Regional Economic Council industrial management in 1957-1965 (on the example of Bashkiriya)*, Thesis for the degree of candidate of sciences in history after specialty 07.00.02, Moscow (rus).
6. Korobka Yu. (2012), *Hrani. Scientific-Theoretical and Social-Political Almanac*, №5 (85), pp. 3-7 (ukr).
7. *KPRS v rezoliutsiakh i rishenniakh zidiv, konferentsii i plenumiv TSK* (1981), Kyiv, T. 7: 1955-1959, pp. 240-247 (ukr).
8. Khrushchev N. (1957), *Vsenarodnoye obsuzhdeniye voprosa o dalneyshem sovershenstvovanii organizatsii upravleniya promyshlennostyu i stroitelstvom*, Moscow, pp. 6-46 (rus).
9. Valuyev V. (1957), *Kommunist Ukrainy*, № 9, pp. 32-40 (rus).
10. *Kommunist Ukrainy* (1957), № 9, pp. 1-10 (rus).
11. Titov V. (1957), *Kommunist*, № 5, pp. 58-69 (rus).
12. Alexandrenko H. (1959), *Regional economic councils of Soviet Ukraine: (Legal issues of their organization and activities)*, Kyiv, p. 160 (ukr).
13. Alexandrenko H. (1957) *Reorganization in the field of managing industry and construction*, Kyiv, p. 52 (ukr).
14. Kolbenkov N. (1961), *Improvements in managing the Soviet industry*, Moscow, p. 235 (rus).
15. Vikentyev A. (1958), *Regional economic councils in action. The first experience*, Moscow, p. 120 (rus).
16. Vikentyev A. (1957), *Success of the Soviet national economy*, Moscow, p. 63 (rus).
17. Lokshyn E. (1964), *The Soviet industry: 1940-1963: historical essay*, Moscow, p. 383 (rus).
18. Kochubei A. (1963), *Planning and economic management at the modern stage*, Kyiv, p. 141 (ukr).
19. Viniukov I., Karpov M. (1960), *Ukrainian regional economic councils in the their fight for a decrease in the products' prime costs*, Kyiv, p. 104 (ukr).
20. Diadyk I., Makhrachov O. (1960), *Stalino economic region*, Kyiv, p. 40 (ukr).
21. Dyadyk I. (1958), *A year of working in the new format*, Stalino, p. 108 (rus).
22. Kuzmych A. (1961), *Ekonomika radianskoj Ukrainy*, № 4, pp. 17-24 (ukr).
23. *KPRS v rezoliutsiakh i rishenniakh zidiv, konferentsii i plenumiv TSK* (1981), Kyiv, T. 8 : 1959 – 1965, pp. 369-377 (ukr).
24. Vishnyakov V. (1963), *Sovetskoye gosudarstvo i pravo*, № 10, pp. 48-54 (rus).
25. Pikhoya R. (2004), *Vostok*, № 10 (22), available at: http://www.situation.ru/app/j_art_612.htm (rus).
26. Horbovatyi M. (1963), *Pytannia sotsialistychnoi ekonomiky ta istorii narodnoho hospodarstva (na materialakh Ukrainsoj RSR)*, Kyiv, pp. 196-210 (ukr).
27. *Historical essays of the Communist Party of Ukraine* (1964), Kyiv, p. 736 (rus).
28. *KPRS v rezoliutsiakh i rishenniakh zidiv, konferentsii i plenumiv TSK* (1981), Kyiv, T. 7: 1955 – 1959, pp. 257-262 (ukr).
29. *History of the Communist Party of the USSR* (1963), Moscow, p. 784 (rus).
30. Liberman Ye. (1962), *Pravda*, 9.09 (rus).
31. *Istochnik* (1998), № 2, pp. 102-125 (rus).

© Коробка Юлія

Надійшла до редакції 30.08.2013